

Kā es neredzēju Bukaresti

♦ Iespaidi ielas garumā un skrējiens uz Čaušesku pili

ILZE VAINOVSKA

Rumānijā nav viegli būt tūristam, atzīst žurnāliste Anka Padurararu. Dzelzceļš, infrastruktūra ir tālu no vēlamā. Bet, ja pieliek pūles un pacenšas ierasties, jūs noteikti būsiet gandarīti. Kolēģus un mazliet Rumānijas satieku divu dienu konferencē “Media for Diversity in new EU Countries” (“Mediji par dažādību jaunajās ES valstīs”).

Rumānijas aviokompānija “Tarom” kopš pavasara nodrošina tiešos reisus no Rīgas uz Bukaresti. Tātad klientu ir pietiekami daudz. Kāpjot lidmašīnā, nobrīnos, ka tā ir pilna latviešu jauniešu. Izrādās, Latvijas komanda dodas uz Eiropas orientēšanās mačiem, Bukarestē viņi pārsēdīsies, lai lidotu tālāk uz Bulgāriju. Lai savos priekšstatos un stereotipos skaidrāk nodalītu Rumāniju, Moldāviju, Bulgāriju, Ungāriju, Slovēniju un Slovākiju, vieglprātīgi apņemos apceļot tās visas.

Centieni just kolorītu

Lai redzētu Rumāniju, ir jābrauc uz kalniem, un Anka nosauc dažas no pilsētām, kas jāredz – Šigišoara un Timišoara manai ausij noskan kā kalnu upes. Vismaz man tā gribētos domāt. Iespējams, patiesībā tā čurkst uz restēm cepts gaļas gabals, un vēl divas pilsētas – Kluža un Sibiu – nāk komplektā kā kečups vai mērce.

Gaļu Rumānijā ēd daudz. Un vispār viņi ēd daudz, secinu pēc pāris ēdienreizēm. Statistisku ticamību manam secinājumam piedod Mihaela Danga no Rumānijas Neatkarīgās žurnālistikas centra: “Jā, mēs ēdam daudz, tāpēc ir tik daudz apaļīgu cilvēku.” Sevišķi apaļīgi kļūst vīrieši jau pēc gadiem 40.

Apāļīgi, mazkustīgi kungi vairumā sastopami gan uz Trajāna ielas, kur atrodas mana viesnīca, gan televīzijas kanālā “MyNelle”, kas viesnīcā ir vienīgais kanāls, kur var dzirdēt kaut ko muzikālu (Bolivudas filmas neskaitās). Vispirms nedomāju, ka televīzija raida kaut ko līdzīgu šlageraptaujai – dzied vīri labākajos gados, apvienojušies ansambļos vismaz pa pieciem vai vēl vairāk, no kuriem viens pūš kaut ko līdzīgu klarnetei, izvilinādams laikam jau Karpatiem raksturīgus treļļus. Tomēr repertuārs nemainās, mana pacietība zaudē kaujā ar vēlmi just nacionālo kolorītu. Dziesmas lielākoties ir bēdīgas, mīla aiziet, sievietes arī. Vismaz šajā televīzijas kanālā viņi, šie klasiskie mačo, paliek salauztām sirdīm. Kāds dziedādams par savām sirds-sāpēm, tā arī visu dziesmas laiku pat nepieceļas no ērtā ādas divāna

vai klints pludmalē, kurp viņu ik pa laikam pārnes montāža.

Ir arī otra tipa dziesmas – vīrieši ir jautri, kompānijā ar tikpat jautrām un skopi tērtām skaistulēm. “Fui, to kanālu gan labāk neklausīties! Tas ir sliktākais, kas var būt,” šausminās Mihaela, kad pie pusdienu galda dalos savos iespaidos. Atkal tiek pasniegta gaļa. Viegli nodomāt, ka vienmēr tā ir asi piparota un garšvielām bagāta (viens gaļas gabals bija tādas mērces apsegts, ka īsti pat nevarēja saprast – tas ir koriandra biezenis vai tomēr koriandra un čili sautējums), taču te iejaucas priekšstati par ungāriem un nolemju, ka labāk neiedziļināšos, tieši kurai tautībai pieder ugunsriņķu šefpavārs.

“Roma” un “romanian”

Vienā darba grupā aktīvs ir kāds kungs. Vēlāk pārjautāju viņam, kādu organizāciju viņš pārstāv un kas viņš ir. “Vai tad nav redzams?” man pārjautā Ivans Veseli, kurš izrādās žurnālists un romu tiesību aktivists. Atvainojiet, es nespēju notvert tās nianšes, kas romāni atšķir no roma jeb čigāna, kā latvieši mēdz teikt.

Romi 500 gadus dzīvo Rumānijā un joprojām ir svešinieki, norāda I. Veseli. Tiek veikts milzīgs integrācijas darbs, pētījumi, bet diezgan nesekmīgi.

Nevalstiskās organizācijas “Asociata Ovidiu Rom” pārstāve amerikāniete Leslija Hauka iepazīstināja ar pētījumu datiem, mēģinot saprast, no kurienes rodas šis dalījums savējos un svešajos. 92 procenti romu rumāņu valodu norāda kā pirmo. 85 procenti ir tādi paši ortodoksālie kristieši kā pārējie rumāņi. 99 procenti nav klejotāji, vairāk nekā puse dzīvo pilsētās. 80 procenti uzskata sevi par romāņiem. Tomēr tik un tā romi un rumāņi ir katrs par sevi. Ir būtiskas atšķirības izglītības līmenī – romi skolā pavada nepilnus septiņus gadus, kamēr rumāņi – nepilnus 12. Līdz ar to ienākumi ir par 55 procentiem zemāki nekā pārējiem, viņiem nav īpašumu, ir mazākas sociālās garantijas. “Asociata Ovidiu Rom” cenšas rīkot kampaņas, lai katrs bērns apmeklētu bērnudārzu vai skolu, lai romi saskatītu, ka izglītība nozīmē labāku darbu, labākus ienākumus. No tā ieguvēji būtu paši, bet visvairāk – valsts.

“Ko tad jūs nodomājat?” I. Veseli tomēr brīnās, ka var arī nedalīt cilvēkus pēc tautības. Es stāstu, ka necenšos identificēt pēc tautības. Ja arī kāda doma bija, tad visticamāk, ka runātājs ir vīrietis ap gadiem 50, ar ūsām. Vīrietis ar ūsām mani pārprot un piedāvā izrādīt Bukarestes skaistākās vietas. Atvainojiet, tomēr ne. Un tam nav nekāda sakara ar romu tautību.

PAT NELIELĀ RĪTA PASTAIGĀ var notvert lielus kontrastus un pārliecināties, cik dažādas ir valstis, kas vienojušās ES. Vienoti Trajāna ielas garumā ir arī pamesti, pusapdzīvoti nami un tie, kas “apremontēti” pašu vajadzībai. Skaistākie un sakoptie turas savrup citās šķērsielās.

FOTO – ILZE VAINOVSKA

Rīta un vakara skrējiens

Konference piepilda visu dienu, bet paliek agras rīta stundas un viens vēls vakars. Tas lietus gāz nepajokam, bet 30 grādu karstumā tas nav šķērslis vēlmei aiziet apskatīt bijušā valsts vadoņa Čaušesku pili. Arī vētra ir šķērslis tikai iespējai kaut ko nofotografēt.

Izskatās, ka zālāju sēklu bizness te ir diezgan bezcerīgs – parkos bioloģiskā daudzveidība izpaužas leknā un civilizācijas neiegrozotā priekā. Koku un krūmu zemie zari salikumā ar garo zāli nerada uzticību. Tāpēc labāk cilpoju garām milzu strūklaku kaskādēm – biedrs Čaušesku ir licis nošķūrēt no zemes ne vienu uzbūvētu bulvāri, kas ir platāks par Elizejas laukiem, un otru lielāko mūsdienu celtni pasaulē. Kā jokoja rumāņi, vienu brīdi tā bijusi pat lielākā pasaulē – kad bojājumus pēc terorista lidmašīnas ietriekšanās cieta Pentagons.

Toties rīti ir saules pielieti un kā radīti nesteidzīgām pastaigām Trajāna ielas garumā. “Ši iela nav Bukarestē,” man atkal skaidro Mihaela. Tāpat kā Bukarestē nav Rumānija, atceros jau iepriekš Ankas teikto.

Trajāna ielā kādreiz dzīvojuši ebreju inteliģence. Septiņdesmitajos gados daudzi ārsti, juristi izvēlējušies saņemt kompensāciju un repatriēties. Mājas ierādītas citiem irniekiem, bet daudzas tā arī palikušas pamestas. Nevarētu teikt, ka arī apdzīvotās būtu dikti saņemtas. Tomēr ne uz ēkām, ne cilvēkiem nedrīkst pārāk skatīties. Suņu atstātie ekskrementi uz ielas ir pietiekami bieži, lai rastos priekšstats, ka klaiņojo-

UZZIŅAI

- ♦ Rumānijas leja – apmēram 16 santīmu. Naudaszīmes ir no plastikas, ne papīra. Mazākā banknote – viena leja. Vienā lejā ir 100 banu.
- ♦ Rumānijā ir 23 miljoni iedzīvotāju. Bukarestē – mazliet vairāk nekā divi miljoni.
- ♦ Romi Rumānijā ir otrā lielākā minoritāte (2,5 procenti) pēc ungāriem (septiņi procenti).
- ♦ Rumāņi apvairojas, ja viņus notur par romiem.
- ♦ Konferenci un braucienus organizēja “Media Diversity Institute” – www.media-diversity.org.

šu suņu te ir daudz. Tas gan netraucē vakaros uz ielām pulcēties kompānijām un saviesīgi pavadīt laiku.

Latvijas jūlijs

Atrodu tirdziņu, kas iekārtojies kādā angārā starp Transilvānijas un Rumānijas banku filiālēm. Zemenes varu nopirkt par sešām lejām, nākamajā dienā – jau par četrām. Ir pats zemeņu laiks, tas pat jau iet uz beigām, skaidro viesnīcas darbiniece, kad mēģinu apjautāties, kāpēc tik zema cena un vai tiešām tās ir vietējas. (Viesnīcas restorāna ēdienkartē zemenes gan nav atrodamas nekādā veidā.) “Jums vajag paprasīt pārdevējam,” viņas atbilde ir satriecoši vienkārša. Saku, ka nevajag pat prasīt, daļai jau rakstīts klāt, ka tās ir vietējas, bet vai var ticēt. “Ja ir rakstīts, tad noteikti tās arī ir vietējas. Rumāņi nemānās,” viņas pārliecība ir dzelzaina. Nopērku, manuprāt, gana labas ogas par četrām lejām, bet garša tām ir tik trūcīga, ka esmu ar mieru pagaidīt Latvijas jūliju. Toties rumāņu tomāti, ar smieklīgām spicītēm, sakrauti piramidās, ir smaržīgi un garšīgi. Garšīgāki nekā tie bezpersonīgie, ko piedāvā

viesnīcas brokastis. Tos glābj tikai olīvas – tik lielas kā kauliņi tām olīvām, ko varam nopirkt Latvijā. Pieķeru sevi pie domas, ka tomāti un olīvas taču bija no stereotipu klāsta par bulgāriem un tā arī saputrojos savos paviršajos priekšstatos.

Otrajā rītā cenšos tirgu iemūžināt fotogrāfijā, pirms doties pēc vēl kāda spicā tomāta. Apsargs mani ir piefiksējis un prasa, vai man ir “autorizācija”. Pirmajā brīdī es pat nesaprotu, par kādu “autorizāciju” ir runa un, ja domāta atļauja, no kā man to vajadzētu saņemt. Atceros, ka rumāņu valoda ir cēlusies no latīņu valodas un cenšos pēc iespējas latiniskot savu angļu valodu, skaidrojot, ka tas ir tikai pilsētas ielas skats, esmu tūriste un neko no viņa teiktā nesaprotu. Viņš savu rumāņu valodu pat necenšas iekrāsot ar kādiem starptautiski zināmākiem vārdiem, ja neskaita “no pipļ” pašās sarunas beigās. Ar sajūsmu piekrišu, pieļaujot, ka “no pipļ” nozīmē aizliegumu fotografēt cilvēkus. Nezinu, ko gan viņš patiesībā gribēja pateikt, taču šķiramies draudzīgi – mana paklausība viņa mačo būtnei ir atstājusi gandarītu. ♦